

การคุ้มครองความเป็น ส่วนตัวและความลับของ ข้อมูลในการวิจัยด้าน สังคมศาสตร์และ พฤติกรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สุภาภรณ์ สูดหนองบัว
คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร

This Photo by Unknown Author is licensed under [CC BY](#)

การคุ้มครองความเป็นส่วนตัว (Privacy)

ความเป็นส่วนตัว หมายถึง สิทธิของบุคคลในการควบคุมการเข้าถึงตัวตน พฤติกรรม และข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง

ในการวิจัยด้านสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ (SBS) ประเด็นด้านความเป็นส่วนตัวมักเกี่ยวข้องกับ:

- ความล่งล้ำของคำถาม
- ความอ่อนไหวของหัวข้อที่ศึกษา
- การสังเกตพฤติกรรมของบุคคล
- การเข้าถึงพื้นที่ส่วนบุคคลหรือสภาพแวดล้อมออนไลน์

การรักษาความลับ (Confidentiality)

การรักษาความลับ
(Confidentiality) หมายถึง
หน้าที่ของนักวิจัยในการปกป้องข้อมูลของ
ผู้เข้าร่วมการวิจัยจากการเข้าถึง การ
เปิดเผย หรือการนำไปใช้โดยไม่ได้รับ
อนุญาต โดยมุ่งเน้นที่วิธีการจัดเก็บ การ
จัดการ และการแบ่งปันข้อมูลที่ได้รวบรวม
มา

ความสำคัญในการวิจัยด้าน สังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์

การวิจัยด้านสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์มักเกี่ยวข้องกับ:

- ประสพการณ์ส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว (เช่น สุขภาพจิต ความขัดแย้งในครอบครัว สถานะทางสังคม)
- อัตลักษณ์ทางสังคมและความเปราะบางของกลุ่มประชากร
- การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ และการวิจัยในชุมชน

ด้วยเหตุนี้ การละเมิดความเป็นส่วนตัวหรือความลับของข้อมูลอาจนำไปสู่การตีตราทางสังคม อันตรายทางสังคม หรือความทุกข์ทางอารมณ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัย

หลักจริยธรรมสำคัญในการวิจัย

Respect for Persons (Belmont Report)

ผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะเปิดเผย
หรือแบ่งปันข้อมูลใด

นักวิจัยต้องลดความลွ้งล้ำให้น้อยที่สุด และ
ต้องได้รับความยินยอมโดยรู้ข้อมูลอย่าง
ครบถ้วน (informed consent)

Beneficence

ลดความเสี่ยงของอันตรายทาง
สังคมหรือทางจิตใจ

คุ้มครองข้อมูลเพื่อหลีกเลี่ยง
ผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้น

Justice

ทำให้มั่นใจว่ามีการปฏิบัติ
ต่อผู้เข้าร่วมอย่างเป็น
ธรรม และหลีกเลี่ยงการ
สร้างภาระที่ไม่สมส่วนต่อ
กลุ่มเปราะบาง

ประเภทของความเป็นส่วนตัวในการวิจัยด้านสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์

ชนิดความเป็นส่วนตัว	ความหมาย	ตัวอย่าง
ความเป็นส่วนตัวด้านข้อมูล (Informational privacy)	การควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล	แบบสำรวจเกี่ยวกับรายได้ หรือ ประสบการณ์ความบอบช้ำทาง จิตใจ
ความเป็นส่วนตัวทางกายภาพ (Physical privacy)	การควบคุมพื้นที่ทางกายภาพ	การสังเกตพฤติกรรมภายในบ้าน
ความเป็นส่วนตัวทางจิตใจ (Psychological privacy)	การควบคุมความคิดและอารมณ์	การสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเครียด
ความเป็นส่วนตัวทางสังคม (Social privacy)	การควบคุมอัตลักษณ์ทางสังคม และความสัมพันธ์	การวิจัยในชุมชน หรือการวิจัยบน สื่อสังคมออนไลน์

A conceptual image featuring a metallic padlock resting on a background of a complex circuit board. The padlock is positioned diagonally, with its shackle pointing towards the top left. The circuit board is a dense network of white lines on a dark brown background, representing electronic pathways. The overall image has a monochromatic, sepia-toned aesthetic.

กลยุทธ์ในการปกป้องความเป็นส่วนตัว

ในระหว่างการรับสมัคร ผู้เข้าร่วมการวิจัย

ใช้สคริปต์หรือข้อความเชิญชวนที่เป็นกลาง
เพื่อหลีกเลี่ยงการเปิดเผยหัวข้อที่มีความ
อ่อนไหว

หลีกเลี่ยงการติดต่อผู้เข้าร่วมในลักษณะที่
อาจทำให้ผู้อื่นรับรู้หรือเปิดเผยตัวตนของ
ผู้เข้าร่วม (เช่น การส่งข้อความแบบกลุ่ม)

ในระหว่างการเก็บ รวบรวมข้อมูล

อนุญาต

อนุญาตให้ผู้เข้าร่วมสามารถข้ามหรือปฏิเสธการตอบคำถามได้

หลีกเลี่ยง

หลีกเลี่ยงการเก็บรวบรวมข้อมูลระบุตัวตนที่ไม่จำเป็น

ใช้

ใช้สถานที่สัมภาษณ์ที่เป็นส่วนตัว

สำหรับการวิจัย
ออนไลน์/เสมือน
จริง

หลีกเลี่ยงการเก็บรวบรวมที่อยู่ IP
เว้นแต่มีความจำเป็น

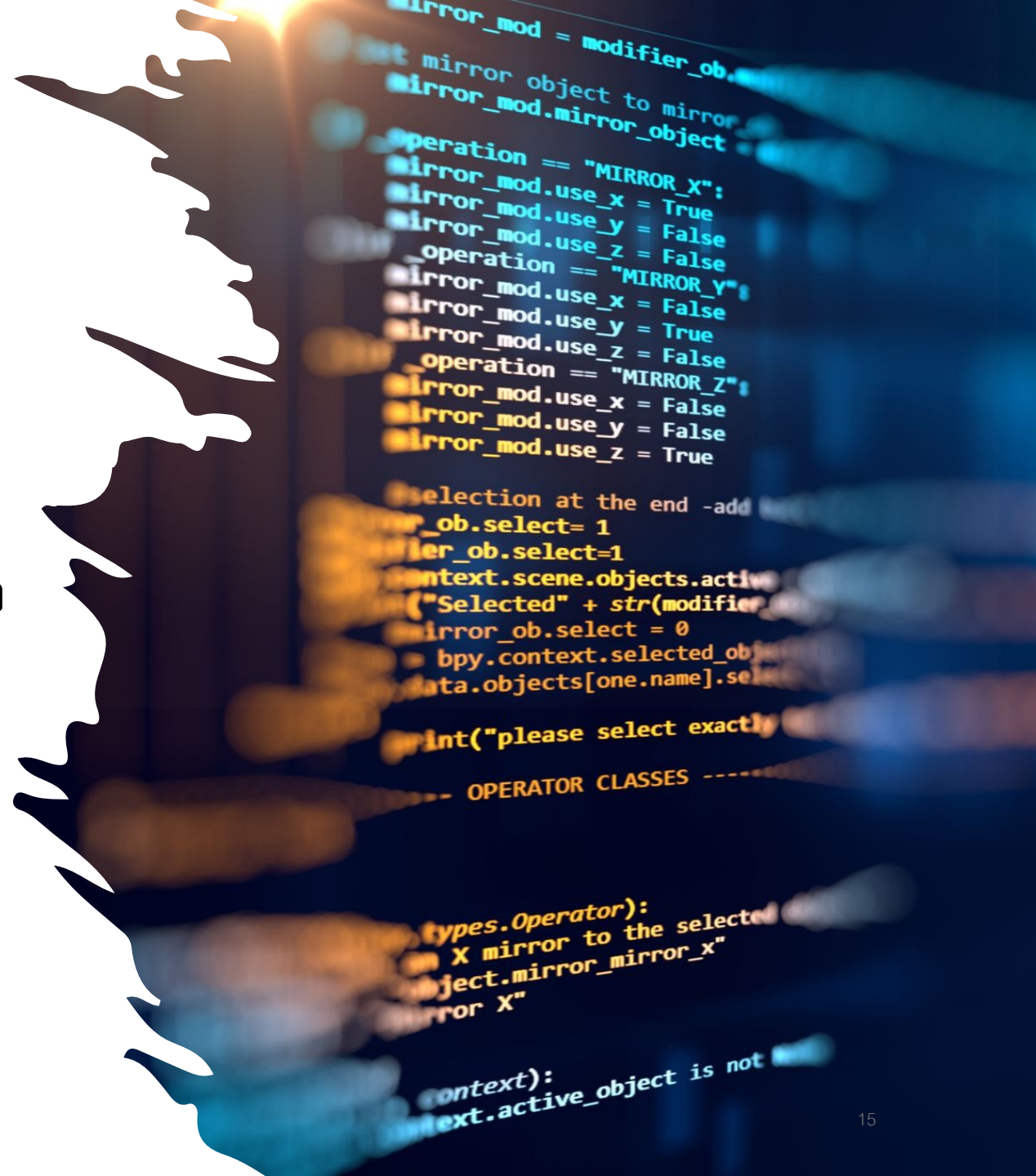
อธิบายความเสี่ยงของแพลตฟอร์ม
ที่ใช้ให้ผู้เข้าร่วมทราบอย่างชัดเจน
(เช่น Zoom, Google
Forms, กลุ่ม Facebook)

กลยุทธในการรักษาความลับของข้อมูล

การจัดการข้อมูล (Data Handling)

- แทนที่ชื่อจริงด้วยรหัส เช่น A01 หรือ P01 เป็นต้น
- จัดเก็บแบบฟอร์มแสดงความยินยอมแยกจากข้อมูลการวิจัย
- ใช้การเข้ารหัสสำหรับไฟล์ข้อมูลดิจิทัล
- จำกัดการเข้าถึงข้อมูลเฉพาะสมาชิกทีมวิจัยเท่านั้น

การจัดเก็บข้อมูล (Data Storage)

- ใช้โทรศัพท์หรือเซิร์ฟเวอร์ของสถาบันที่มีการป้องกันด้วยรหัสผ่าน
- สำหรับบริการคลาวด์ ให้ใช้เฉพาะแพลตฟอร์มที่ได้รับการรับรองหรืออนุมัติจากสถาบัน

การแบ่งปันและการรายงานข้อมูล (Data Sharing & Reporting)

รายงาน

รายงานผลการวิจัยใน
ลักษณะข้อมูลรวม
(aggregated
findings)

ปกปิด

ปกปิดรายละเอียดที่สามารถ
ระบุตัวตนได้ในรายงานเชิง
คุณภาพ

ลบ

เมื่อใช้คำพูดโดยตรงจาก
ผู้เข้าร่วม ให้ลบข้อมูลบริบท
ที่อาจนำไปสู่การระบุตัวตน

ข้อมูลเสียง/วิดีโอ (Audio/Video Data)

จัดเก็บอย่างปลอดภัย	จัดเก็บไฟล์เสียงหรือวิดีโอในระบบที่มีความปลอดภัย
ขอความยินยอม	ขอความยินยอมเฉพาะเจาะจงสำหรับการบันทึกเสียงหรือวิดีโอ
ชี้แจง	ชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมทราบอย่างชัดเจนว่าใครบ้างที่จะสามารถเข้าถึงหรือรับชมไฟล์บันทึกได้

กรณีที่ต้องพิจารณาเป็น
พิเศษในการวิจัยด้าน
สังคมศาสตร์และ
พฤติกรรมศาสตร์

การวิจัยในชุมชนขนาดเล็ก

- มีความเสี่ยงสูงต่อการระบุตัวตนโดยอ้อม
- ควรใช้การจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่กว้างขึ้นในการรายงานผลการวิจัย

การวิจัยกับกลุ่มเปราะบาง

- ต้องให้ความระมัดระวังเป็นพิเศษในการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว (เช่น เด็กและเยาวชน กลุ่ม **LGBTQ+** บุคคลที่มีความพิการ)
- ใช้วิธีการสื่อสารที่รักษาความลับและปลอดภัย

ข้อยกเว้นของการรายงานตาม กฎหมาย (Mandatory Reporting Exceptions)

นักวิจัยอาจมีความจำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลในกรณีที่เกี่ยวข้องกับ:

- การทารุณกรรมหรือการละเลยเด็ก
- การข่มขู่หรือความเสี่ยงต่อการทำอันตรายต่อตนเองหรือผู้อื่น
- หมายศาลหรือคำสั่งตามกฎหมาย

ผู้เข้าร่วมการวิจัยต้องได้รับการแจ้งให้ทราบอย่างชัดเจนถึงข้อจำกัดเหล่านี้ของการรักษาความลับในรูปแบบฟอร์มแสดงความยินยอม

ข้อกำหนดของการแสดงความยินยอม
(Informed Consent) ที่เกี่ยวข้อง
กับความเป็นส่วนตัวและการรักษาความลับ

Signature

Date

เอกสารแสดงความยินยอมควรระบุอย่างชัดเจนว่า:

จะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทใดบ้าง

ใครบ้างที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลได้

ข้อมูลจะถูกจัดเก็บและรักษาความปลอดภัยอย่างไร

จะมีการคุ้มครองความไม่ระบุตัวตน/การรักษาความลับอย่างไร

ข้อมูลจะถูกแบ่งปัน จัดเก็บถาวร หรือใช้ในการศึกษาวิจัยในอนาคตหรือไม่

ขอบเขตและข้อจำกัดของการรักษาความลับ

ตัวอย่างจากการปฏิบัติจริงใน การวิจัย

ตัวอย่างที่ 1: การสัมภาษณ์เกี่ยวกับความตึงเครียดภายในครอบครัว

ความเสี่ยง: สมาชิกในครอบครัวของผู้เข้าร่วมอาจได้ยินการสนทนาโดยไม่ได้ตั้งใจ

แนวทางแก้ไข: จัดช่วงเวลาสัมภาษณ์ที่ปลอดภัย จัดหา/แนะนำการใช้หูฟัง และใช้ช่องทางการสื่อสารที่เป็นส่วนตัว

ตัวอย่างที่ 2: การสำรวจออนไลน์ ในกลุ่มครู

ความเสี่ยง: อาจสามารถระบุตัว
บุคคลได้จากกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก
แนวทางแก้ไข: รายงานผลใน
ภาพรวม และงด/ปกปิดการรายงาน
ข้อมูลในกลุ่มย่อยที่มีจำนวนตัวอย่าง
น้อย

ตัวอย่างที่ 3: การศึกษาการสังเกตในสถานที่สาธารณะ

- ประเด็นด้านจริยธรรม:
ความคาดหวังเรื่องความเป็น
ส่วนตัวแตกต่างกันไป
- แนวทางปฏิบัติ: เปิดเผย
วัตถุประสงค์ของการวิจัย
เมื่อสามารถทำได้

สรุป

การคุ้มครองความเป็นส่วนตัว (Privacy)

หมายถึง การเคารพขอบเขตส่วนบุคคลและลด
การล่วงล้ำให้น้อยที่สุด

การคุ้มครองความลับ

(Confidentiality) หมายถึง การ
ปกป้องข้อมูลให้ผู้เข้าร่วมวิจัยแบ่งปันให้ปลอดภัย

ทั้งสองประการเป็นความรับผิดชอบหลักของจริยธรรมการวิจัยด้านสังคมและพฤติกรรม (SBS) ซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างความไว้วางใจ การสร้างความปลอดภัย และการยึดถือหลักการของรายงานเบลมอนต์ (Belmont principles)

References

- American Psychological Association. (2020). *Publication manual of the American Psychological Association* (7th ed.).
- Fisher, C. B. (2023). *Decoding the ethics code: A practical guide for psychologists* (5th ed.). SAGE.
- National Commission for the Protection of Human Subjects of Biomedical and Behavioral Research. (1979). *The Belmont Report*. U.S. Department of Health, Education, and Welfare.
- Oakes, J. M. (2012). Risks and wrongs in social science research: An evaluator's guide. *Evaluation Review*, 36(1), 3–27.
- Sieber, J. E. (2004). Privacy and confidentiality: As related to human research in social and behavioral science. *IRB: Ethics & Human Research*, 26(4), 1–7.